

ТЕМА 6

ВІРНІСТЬ БАТЬКАМ

Тарас Шевченко. Хата батьків у Кирилівці. 1843 р.

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуюте.

Відома американська письменниця та мотиваційна спікерка Ліз Муррей є втіленням у життя американської мрії. Вона зростала в злиднях у сім'ї батьків-наркоманів, доки мати, а потім і батько не померли від СНІДу. Дівчинка проводила багато часу на вулиці та сама про себе піклувалася. Безхатченко вижила та перемогла, поступивши до Гарвардського університету, стала дипломованим психологом. Ліз ніколи не тримала образ на батьків, завжди намагалася згадувати тільки добре. Своїм дітям співає колискові, які колись їй співала мати. Про життя цієї сильної, доброї дівчини було знято фільм «Гарвардський бомж». Опра Вінфрі розповіла всьому світові про Ліз, що надихає людей долати всі перешкоди.

1. Що вас вразило в цій реальній історії?
2. Чи завжди успішні діти виховуються успішними батьками?
3. Як ви вважаєте: потрібно бути вірними «поганим» батькам? Відповідь аргументуйте.

4. Роздивіться уважно репродукцію картини Тараса Шевченка. Поділіться враженнями. Що знаєте ви про ставлення поета до своїх батьків?

Золотий вірш уроку:

«Діти, будьте слухняні у всьому, бо це Господеві приємно»

(Колос. 3:20).

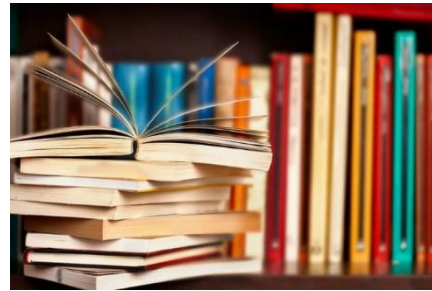
Прочитавши золотий вірш, поміркуйте, чому Бог цінує саме слухняність дітей.

На уроці дізнаєтесь:

1. Про актуальність теми «батьки і діти».
2. Про Святу Сім'ю Ісуса Христа.
3. У чому цінність батьківства.
4. Які обов'язки мають діти щодо батьків.
5. Чому від родини залежить добро Батьківщини.

Скарбничка мудрості Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів.*

Ключові слова:

Небесний Отець – Бог-Творець.

Земні батьки – батьки (батько та матір), що народжують дитину для земного життя.

Хрещені батьки – духовні батьки (хрещений і хрещена) у християнській традиції, які під час таїнства хрещення приймають відповідальність перед Богом за духовне виховання та благочестя похресника.

Земне життя – життя людини на землі.

Життєвий досвід – знання життя, засноване на пережитому, випробуваному.

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуюте над ними.

1. У чому полягає вірність батькам

Тема «батьки та діти» завжди актуальна. Вона відкриває безліч аспектів взаємин між поколіннями: від конфліктів та компромісів до взаєморозуміння.

Християнська сім'я повинна брати приклад із Пресвятої Родини з Назарету, в якій виросла й виховалася найкраща Дитина – Син Божий. Йосиф, Марія та Ісус – Взірці для всіх батьків, матерів і дітей.

Батько й мати дарують дитині найцінніший дар – життя. Від них ми отримуємо не лише генетичні риси, а й життєвий досвід, цінності, переконання. На батьках – відповідальність перед Богом і людьми за виховання дитини. Дуже важливо з любов'ю творити нову гарну людину, допомагати їй стати на ноги. На дітей дуже впливає щира віра батьків у них. Добре виховання – це скарб, який залишається у спадок дітям. На цьому тримається світ.

Кук Едвард Вільям. Млин батька Рембрандта. XIX ст.

Але існують не тільки обов'язки батьків. Сам Господь окреслив обов'язки дітей щодо батьків: «Шануй свого батька та матір!», тому що батьки – це заступники Самого Бога для власних дітей. Одна з найбільших людських чеснот – любов та повага до батьків. Бог передав батькам частину Своєї влади та звелів виховувати дітей для Його слави. З цього виходять

обов'язки дітей щодо батьків.

Обов'язки дітей щодо батьків	Зміст обов'язків
Пошана	Діти зобов'язані шанувати своїх батьків, бо вони представляють Божий авторитет. Діти повинні поважати батьків як щось вище, ніж вони самі. Батько й мати завжди стоять вище дітей, навіть якщо менше вчені, менше виховані та бідніші за своїх дітей. Дитина ніколи не зрівняється в гідності з батьками, бо вони тим

	самим, що привели її на світ, стоять вище. Ніщо не може змінити цієї нерівності та вищості. Бог звелів шанувати батька і матір, незважаючи на те, вони святі чи грішники, далекі від ідеалу. Пошана до батьків – пошана до Бога.
Любов	Діти мають любити своїх батьків, бо після Бога ті – найбільші їхні добродії. Бог поділився з батьками Своєю творчою силою: не було б дітей, якщо б на світі не було батьків і матерів. За щоденний хліб, одяг, опіку від злого, труди виховання, за незчисленні добродійства, добрі поради батькам належить любов від дітей.
Послух	Діти мають завжди та в усьому слухати батьків, виняток – коли ті наказують щось суперечне Божому Закону. Послух обов'язковий для дитини, бо вони не має життєвого досвіду. Послухом вона допомагає батькам, бо вони відповідають за вчинки дітей перед Богом, Церквою і Батьківщиною.

Найважливіше – прийняття своїх батьків, послух, глибоке шанування, вірність батькам. Бог не благословляє тих дітей, що не дбають, не турбуються про своїх батьків. «Шануй батька й неньку, то буде тобі скрізь гладенько», – каже українське прислів'я. А четверта Заповідь Декалогу пояснює: «Шануй батька і матір, і добре тобі буде, і довго будеш жити на землі». У біблійній мові словосполучення «довго» також означає «щасливо». Отже, якщо хочеш жити довго та щасливо – шануй своїх батьків.

Дорослі діти повинні пам'ятати, що як вони поступають зі своїми старенькими батьками, так колись їхні власні діти поступатимуть із ними. Бог довготерпеливий, але й справедливий.

Добрі діти завжди моляться за своїх батьків, живих чи померлих.

Сім'я, родина – це Божа інституція, яка має продовжувати у світі людський рід. Від родини залежить добро Батьківщини. Здорова родина – це джерело добрих християн і вірцевих громадян. Лиха, безбожна і безрелігійна родина – це причина упадку народів і послаблення Церкви. Батьки праведного митрополита Андрея Шептицького народили семеро синів, а батьки патріарха Йосифа Сліпого – дві доньки і теж семеро синів. Ось звідки походять українські велетні духа.

У людини можуть бути і хрещені батьки («хрещений», «хрещена») – духовні батьки у християнській традиції, які під час таїнства хрещення приймають

відповідальність перед Богом за духовне виховання, благочестя, удосконалення душі дитини. Хрещені батьки між собою та біологічними батьками іменуються кумами, а дитина, яку вони хрестять, – хрещеник (хрещениця) або похресник (похресниця). Вони не тільки прирівнюються до земних батьків, а ще й в дечому перевищують їх. Часто хресні заміняють рідних батьків, коли є така необхідність. Особливо важливою є участь хрещених батьків у духовно-релігійно-моральному житті людини.

Бережемо своїх батьків, щоб вони довго були з нами.

1. Чому тема «батьки та діти» є вічною?
2. У чому цінність батьківства?
3. Які обов'язки мають діти щодо батьків?
4. Чому від родини залежить добро Батьківщини?
5. Як ви розумієте місію хрещених батьків?

7 заповідей батьківства

1. *Якщо дитину постійно критикують – вона вчиться ненавидіти.*
2. *Якщо дитина живе у ворожнечі – вона вчиться агресивності.*
3. *Якщо дитину висміюють – вона стає замкненою.*
4. *Якщо дитині постійно докоряють – вона вчиться жити з почуттям провини.*
5. *Якщо дитину хвалять – вона вчиться бути вдячною.*
6. *Якщо дитину підтримують – вона вчиться цінувати себе.*
7. *Якщо дитина живе в розумній доброті й доброзичливості – вона вчиться знаходити любов у цьому світі.*

Біблійна історія

Прочитайте біблійну розповідь про спілкування Ісуса Христа з Небесним Отцем в останню ніч перед Своїми стражданнями.

Моління про чашу до Отця Небесного (Мт. 26:36-46)

Тоді з ними (апостолами) приходять Ісус до місцевості, званої Гетсиманія, і промовляє до учнів:

– Посидьте ви тут, аж поки піду й помолюся отам.

І, взявши Петра й двох синів Зеведеєвих, зачав сумувати й тужити. Тоді промовляє до них:

– Обгорнена сумом смертельним душа Моя! Залишіться тут і попильуйте зі Мною...

І, трохи далі пройшовши, упав Він долілиць та молився й благав:

– Отче Мій, коли можна, нехай обмине ця чаша Мене... Та проте, не як Я хочу, а як Ти..

І, вернувшись до учнів, знайшов їх, що спали, і промовив Петрові:

– Отак, не змогли ви й однієї години попильнувати зо Мною?... Пильнуйте й моліться, щоб не впасти на спробу, бадьорий бо дух, але немічне тіло.

Відійшовши ще вдруге, Він молився й благав:

– Отче Мій, як ця чаша не може минути Мене, щоб не пити її, нехай станеться воля Твоя!

Гаррі Андерсон. Христос у Гетсиманії

І, прийшовши, ізнову знайшов їх, що спали, бо зважніли їм очі були. І, залишивши їх, знов пішов, і помолився втретє, те саме слово промовивши. Потому приходять до учнів і їм промовляє:

– Ви ще далі спите й спочиваєте? Ось година наблизилась, і до рук грішникам виданий буде Син Людський... Уставайте, ходім, ось наблизився Мій зрадник!

1. Навіщо Ісус Христос із друзями-апостолами йде вночі до Гетсиманського саду?
2. У якому емоційному стані був Ісус Христос, коли звертався до Небесного Отця? Знайдіть у тексті характеристики цього стану.
3. Скільки разів і навіщо Син звертався до Отця?
4. Чому апостоли постійно спали, хоча Ісус сподівався на їхню допомогу?
5. Чи погоджуєтесь ви, що всі звертаються до Небесного Отця, коли ніхто інший на землі не може допомогти? В яких саме ситуаціях?

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ними.

1. Коли ми звертаємось до Небесного Отця

Учні звикли бачити Ісуса Христа сильним. У Нього завжди була наготові відповідь супротивнику, тому що в Його уяві завжди існував прекрасний образ Царства Божого, який давав сили.

У житті кожного бувають моменти, коли нібито земля починає йти з-під ніг і підступає тьма тяжких випробувань. Навіть Ісус потребував підтримки Своїх учнів... Коли ти відчуваєш, що хочеш здатися, не треба цього робити. Просто слідуй за Христом.

*Архип Куїнджі.
Христос у Гетсиманському саду. 1901*

Ісус Христос у Гетсиманії підносить вражаючий урок – ніколи не можна опускати руки та спати, коли треба гаряче молитися за себе й ближнього.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/00/Kuindzhi_Jesus_Christ_1901.jpg/420px-Kuindzhi_Jesus_Christ_1901.jpg

1. Що давало сили Ісусу Христу в часи випробувань?
2. Який урок нам підносить Христос у Гетсиманії?

2. Шанування Ісусом Христом земних батьків

У часи Ісуса Христа юдейський хлопчик вважався дорослою людиною вже у 12 років. Саме у цьому віці з Ним трапилося щось особливе.

На Пасху сім'я Ісуса вирушила у довгу подорож до Єрусалимського храму. Після цього Йосип і Марія повернулися додому, думаючи, що Ісус іде з ними. Коли почали шукати Його серед родичів, то не змогли знайти. Ця подія не свідчить про безтурботність батьків.

За традицією, жінки зі свята відправлялися додому раніше чоловіків, тому що вони подорожували повільніше. Потім чоловіки зустрічалися із жінками у таборі для ночівлі. Йосип міг думати, що дитина пішла з мамою, а Марія – що з батьком Йосипом. Мабуть, уже в дитинстві Ісус був дуже товаришким, міг спілкуватися з різними людьми, тому батьки вважали, що Він йде з родичами чи земляками.

Батьки повернулися до Єрусалима і три дні шукали свого сина. Зрештою зайшли до храму – там і побачили Ісуса, Який сидів посеред духовних учителів, уважно їх слухав і ставив глибокі запитання. Учителі були вражені, що Він так глибоко розуміє Закон Божий. Бесіда в храмі попередила майбутнє вчительство Сина Божого.

Йосип з Марією дуже переживали. Марія сказала: «Дитино, ми шукали Тебе всюди! Де Ти був увесь той час?». Ісус відповів: «Хіба ви не знали, що Я маю бути тут, у домі Свого Батька?». Саме в ті дні Він усвідомив, що є Сином Божим. У цей день Господь зрозумів, Хто Він є. Це відкриття не зробило Його гордим.

Він не став дивитися зверху вниз на Своїх скромних батьків, а пішов з ними до Назарета і був у покорі у них. Як Син Божій, був водночас досконалим Сином земних батьків. Божа людина не зневажає свої земні зв'язки, а віддано виконує земні обов'язки.

Як особливу рису євангеліст підкреслює послух Христа волі своїх земних батьків. Ще не прийшов час Його служіння – і Він слухняно з дома Небесного Отця пішов під дах Своїх земних батьків.

Чому тільки ця подія з дитинства Спасителя є в Євангеліє? Тому що Ісус уже в дитинстві розумів Свою місію. Відсутність Христа три дні серед близьких є прообразом Його відсутності на землі після Голготи.

3. Чого нового ви дізналися з історії про 12-річного Ісуса Христа?

4. Чому саме ця подія з дитинства Спасителя є в Євангеліє?

Повчальна історія

Прочитайте найвідоміше повчання батька, київського князя, й поясніть, яку науку передав своїм дітям Володимир Мономах.

Повчання дітям

Я недостойний, дідом своїм Ярославом Мудрим і батьком своїм, і матір'ю своєю з роду Мономахів був наречений руським іменем Володимир. Сидячи на саннях, тобто збираючись уже помирати, звертаюся до вас із цим словом. Слухаючи мою грамотицю, не посмійтесь над нею, а прийміть її до свого серця, і не лінуйтесь, а щиро трудіться.

Що таке людина, як подумаєш про це? Велика розумом людина, та не може осягнути вона всіх чудес землі. Дивіться, як все мудро влаштовано на світі: як небо влаштовано, або як сонце, або як місяць, або як зірки, і тьма, і світло, і земля як на водах покладена, Господи, завдяки Волі Твоїй! А звірі,

а птиці різні, а риби всілякі! І цьому диву подивуємося, як створено людину і які різні та багатоликі людські обличчя; якби і всіх людей зібрати, то кожен має свій вид і образ обличчя. І тому подивуємося, як птиці небесні із раю-вирію летять. І перш за все до нашого дому; але не поселяються в одній країні, а сильні й слабкі розлітаються по всіх землях, щоб наповнилися щебетом ліси і поля. Все це дано людям на користь, на їжу і на радість їм. І знов скажемо: великі блага послані нам, грішним людям. Ті ж птиці небесні: коли їм звелено, то заспівають і звеселяють людей, а коли ні – то, маючи і мову свою, оніміють.

Прочитавши оці слова, діти мої, похваліть Творця Всього земного й небесного, а все, що далі, то мого слабого розуму повчання.

Перш за все не забувайте убогих, а якщо можете, по силі годуйте їх і подавайте сиротам. І вдову захистіть, не дайте сильним губити людину. Хто б то

не був, правий чи винний перед вами, не вбивайте і не веліть убивати його; якщо і завинив хто в смерті, не губіть християнської душі.

Якщо ж вам доведеться цілувати хрест перед братами своїми або перед будь-ким, то перше спитайте свого серця, на чому ви зможете стояти твердо, і тільки тоді цілуйте. А поклявшись, не переступайте клятви, бо загубите душу свою.

Ніколи не майте гордощів у своєму серці і в розумі, а скажіть: сьогодні живий, а завтра помру; смертні ми.

Старих шануйте, як батька, а молодих, яко братів.

Пам'ятайте, як учив мудрий Василь, зібравши круг себе юнаків: при старших годиться мовчати, премудрих слухати, старшим підкорятися, з рівними і молодими мати згоду і бесіду вести без лукавства, а щонайбільше розумом вбирати. Не лютувати словом, не ганьбити нікого в розмові, не сміятися багато. Очі тримати донизу, а душу вгору.

В домі своєму не ледачкуйте, а за всім приглядайте самі, не покладайтесь на слугу або на отрока, щоб не посміялися люди ні над домом вашим, ні над вашим обідом.

Брехні остерігайтесь, і пияцтва, і облуди, від того душа гине і тіло.

Куди б ви не верстали шлях своєю землею, не давайте отрокам своїм чинити зло і шкоду ні селам, ні посівам, щоб люди не проклинали вас. А куди б не прийшли і де б не зупинилися, напійте і нагодуйте нужденного.

Найбільше шануйте гостя, звідки б він до вас не прийшов: простий чи знатний, чи посол; якщо не можете пошанувати його дарунком, то пригостіть його їжею і питвом, бо він, мандруючи далі, прославить вас у всіх землях доброю чи злою людиною.

Хворого навідайте. Покійника проведіть в останню дорогу, бо всі ми смертні.

1. Які поради давав Володимир Мономах своїм дітям?
2. Чи є вони актуальними сьогодні? Аргументуйте відповідь.
3. Що з повчань князя Володимира вас найбільше вразило?

Життєва історія

Познайомтеся з прикладом поведінки дочки-християнки, яка обрала вірність Христу.

1. Історія святої Варвари

Вірність є характерною рисою справжніх християн.

Відносини у родині теж є полем битви за вірність.

В третьому столітті у фінікійському місті Іліополі жила дівчиця Варвара, яку виховував батько – багатий переконаний язичник. Але Варвара стала християнкою, і її вірність Христу не похитнули ні погрози батька, ні тортури

мучителів. За це Варвару засудили до страти і рідний батько відсік їй голову. За цей гріх на шляху додому його вдарила блискавка.

Після смерті Варвари біля її могили ставалися чудеса – хворі одужували, паломники отримували допомогу та втіху. Варвара вшановується як свята великомучениця католицькою, православною, коптською і вірменською церквами.

Інколи доводиться вибирати між найближчими родичами і вірністю Богу. Жоден батько не може привласнити собі дітей, бо вони є

*Ікона Великомучениці Варвари і Катерини.
1740-ві. Національний художній музей України*

Божі, і жодні діти не можуть привласнити собі батьків, бо вони дані їм Богом. І тільки в площині вірності Богу може бути вірність в родині між батьками та дітьми.

Вірність завжди є несенням хреста.

1. Яка трагедія сталася в сім'ї святої Варвари?
2. Чому свята Варвара обрала вірність Христу, а не батьку?
3. Як Господь наказав жорстокосердного батька?
4. Які церкви вшановують великомученицю Варвару?
5. Чому на українській іконі святі Варвара та Катерина зображені разом?
6. Чи існує у сучасному світі протистояння батьків і дітей? Наведіть приклади.

Моральний практикум

Робота в групах

1. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді:
Чому сьогодні часто проявляється зневага дітей до батьків, відчуженість між ними?
Пошана до батьків – пошана до Бога?

Чи згодні ви з таким твердженням: хто шанує батьків – той здатен шанувати ближнього свого?

Чи залежить довголіття батьків від поведінки дітей?

2. Визначте, які права належать батькам, а які дітям.

Давати поради, вказівки; заохочувати; вибирати школу, секції, гуртки; отримувати любов, повагу, увагу; мати право на помилку; приймати або не приймати поради; мати і виражати свою думку; вибирати свій імідж і спосіб дозвілля; отримувати любов і увагу; вибирати друзів; контролювати виконання обов'язків; помилятися і бути пробаченим.

Робота в парах

3. Скласти «Список звернень батьків до дітей» (1 група) та «Список звернень дітей до батьків» (2 група).

4. Гра «Яблуко від яблунки...».

Написати на аркуші позитивні та негативні риси, які ви отримали від батьків.

5. Продовжіть речення «Я прошу у Бога, щоб мої батьки...».

6. Створити сенкан (1 рядок – головне слово іменник «Батьки», 2 рядок – два прикметники, 3 рядок – три дієслова, 4 рядок – фраза, що виражає ставлення, 5 рядок – знову іменник).

7. Українська народна мудрість повчає повазі до батьків. Прокоментуй прислів'я.

Все купиш, лише тата й мами – ні.

Добрі діти – батькам вінець, а злі діти – кінець.

Жалій батька з матір'ю – інших не знайдеши.

Коли є батько і мати, так дитині благодать.

Лихі діти сіють батькові в голову сивину.

Молодь багата мудрістю батьків.

Шануй батька й неньку, то буде тобі скрізь гладенько.

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Сьогодні на уроці ...

- **я дізнався/дізналась...**
- зрозумів/зрозуміла, що ...
- навчився/навчилась... і запам'ятав/запам'ятала...

Я прагну...

У своєму житті я використаю...

Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати...

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Зробити дослідження: «Причини зневажливого ставлення дітей до батьків».
2. Підготувати презентацію: «Батьки в житті видатних особистостей світу (св. Августина, Василя Великого тощо)».
3. Підготувати проєкт: «Батьки відомих українців».
4. Вивчи молитву за батьків.

Молитва дітей за батьків

Милосердний Боже! Дякую Тобі за моїх батьків та за всі добра, що Ти мені дав через них. Вони виховали мене і навчили любити Твої Святі Заповіді. Я люблю їх і хочу завжди їх шанувати і слухати. Господи, допоможи мені, щоб я цю постанову виконав. Боже, благослови батьків всяким добром та довгим і щасливим життям, бережи від злого і дай їм силу перемогти всі труднощі. Дай, щоб вони на старості літ діждалися потіхи від своїх дітей, а по смерті прийми їх до Небесного Царства. Амінь.